

Ο κοινωνικός κόσμος των αλλοεθνών μαθητών: Η περίπτωση της πόλης των Σερρών

Λέτσιου Γ. Στυλιανή

Διδάσκουσα στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

s.letsiou@uom.edu.gr

Περίληψη

Το παρόν άρθρο εστιάζεται στη διερεύνηση της διαμόρφωσης του κοινωνικού κόσμου των αλλοεθνών μαθητών προσφυγικής ή μεταναστευτικής προέλευσης στο πλαίσιο ένταξής τους στην ελληνική πραγματικότητα μέσα από τη διερεύνηση των απόψεων των γηγενών συμμαθητών τους στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της πόλης των Σερρών. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσω της ποσοτικής προσέγγισης της συμπλήρωσης ερωτηματολογίου, ενώ τα δεδομένα που προέκυψαν αναλύθηκαν μέσω της στατιστικής μεθόδου. Τα αποτελέσματα αποκάλυψαν ένα θετικό κλίμα αποδοχής και σεβασμού απέναντι στους αλλοεθνείς μαθητές. Πρόκειται για πορίσματα που έρχονται σε πλήρη αντίθεση με το σύγχρονο κλίμα ρατσισμού και ξеноφοβίας που αναπτύσσεται σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, όπως τα Νέα Βρασνά και η Ασπροβάλτα και για αυτόν τον λόγο κρίνεται ως αναγκαία η διερεύνηση του ζητήματος σε μεγαλύτερη κλίμακα.

Λέξεις κλειδιά: γηγενείς μαθητές, αλλοεθνείς μαθητές, σχολείο, Σέρρες, δευτεροβάθμια εκπαίδευση, εκπαιδευτικοί, αποδοχή, σεβασμός, εμπιστοσύνη

Εισαγωγή

Στη σύγχρονη εποχή των αντικειμενικών παγκόσμιων αλλαγών, οι οποίες επηρεάζουν το σύνολο των χωρών του δυτικού κόσμου ως χώρες υποδοχής των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών, απαιτείται η μετατροπή των μέχρι άλλοτε κλειστών κοινωνιών σε ανοιχτές, πολυπολιτισμικές και καινοτόμες κοινωνίες. Η εν λόγω ανάγκη αλλαγών ισχύει και για την περίπτωση της Ελλάδας, η οποία οφείλει να εγκαταλείψει σταδιακά αλλά άμεσα τον κλειστό και συντηρητικό της χαρακτήρα, εφόσον αποτελεί μία από τις σημαντικότερες χώρες υποδοχής προσφύγων και μεταναστών (Γρηγοριάδου, 2018).

Μεταξύ των εισερχομένων προσφύγων και μεταναστών υπάρχουν και ανήλικοι, οι οποίοι αφενός υποχρεούνται και αφετέρου έχουν το αναφαίρετο δικαίωμα για να συμμετάσχουν στην εκπαίδευση. Παρά ταύτα, δυστυχώς, τα σχολεία της Ελλάδας αποδεικνύονται πως δεν είναι έτοιμα για να αντιμετωπίσουν τα νέα δεδομένα, πρωτίστως, διότι η πλειοψηφία των ίδιων των εκπαιδευτικών δυσκολεύονται να προσαρμοστούν σε μία τέτοια καινούρια κατάσταση αλλά και επειδή δεν υπάρχουν τα απαραίτητα θεσμικά και υλικά θεμέλια. Η λύση, λοιπόν, σε αυτό το αδιέξοδο δόθηκε μέσα από τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, η οποία σαν στόχο έχει την εξομάλυνση των διαφορών, την επίλυση των προβλημάτων, τον συγκερασμό των δυσκολιών και την κάλυψη των εκπαιδευτικών κενών, καταργώντας οποιοδήποτε κοινωνικό και πολιτισμικό διαχωρισμό, με σκοπό την αποφυγή φαινομένων εχθρότητας, ξеноφοβίας, ρατσισμού, προκαταλήψεων, ακόμη και βίας (Καραγιαννίδου, 2010; Κουλουμπά, 2017).

Στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, το σχολείο, οι γηγενείς μαθητές, οι εκπαιδευτικοί, καθώς και ολόκληρη η εκπαιδευτική διαδικασία εν γένει, διακατέχονται από πνεύμα συνεργασίας και ομοψυχίας απέναντι στους αλλοεθνείς μαθητές, επιδιώκοντας τη δημιουργία ενός θετικού περιβάλλοντος, την ένταξη όλων των μαθητών σε αυτό, αλλά και την επιμόρφωση και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους με την ταυτόχρονη καλλιέργεια ενός εκατέρωθεν κλίματος αποδοχής και σεβασμού (Κουλουμπά, 2017).

Στο πλαίσιο αυτό της δημιουργίας του κατάλληλου διαπολιτισμικού περιβάλλοντος ως ενός τόπου ασφάλειας και άξιου εμπιστοσύνης όλων των μαθητών, γηγενών και αλλοδαπών,

όπου οι φιλικές σχέσεις ανάμεσά τους θα αποτελούν ένα αδιαμφισβήτητο γεγονός, θεωρείται ως προαπαιτούμενη η μαθητοκεντρική θεώρηση της διδασκαλίας που εστιάζεται στις εμπειρίες, στα βιώματα, στην αυτονομία και στη διαφορετικότητα του κάθε μαθητή. Επιπρόσθετα, δίνεται και η δυνατότητα της διδασκαλίας σε δύο γλώσσες, στα ελληνικά και στη μητρική γλώσσα του κάθε μαθητή, δημιουργώντας την απαραίτητη πολιτισμική αλληλεπίδραση μεταξύ της χώρας καταγωγής και της χώρας εγκατάστασης (Μάρκου, 1997). Με αυτόν τον τρόπο, το σχολείο μετατρέπεται σε χώρος συνάντησης πολιτισμών, όπου παραμερίζονται πολιτισμικές διαφορές και εμπόδια, δημιουργούνται φιλικές σχέσεις ανάμεσα σε όλους τους μαθητές, ανεξάρτητα από την καταγωγή τους και πραγματώνονται αμοιβαίες πολιτιστικές ανταλλαγές (Δαμανάκης, 2003).

Σε αυτό, λοιπόν, το πλαίσιο της αναζήτησης, σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, των χαρακτηριστικών που απαιτούνται για να θεωρηθεί ένας τόπος ως τόπος ασφάλειας και άξιος εμπιστοσύνης από τους αλλοεθνείς μαθητές, όπου η προσωπικότητά τους, τα ήθη τους, τα έθιμά τους, η γλώσσα τους και η θρησκεία τους -θα- είναι σεβαστά, πραγματοποιήθηκε η παρούσα έρευνα, με αντικείμενο μελέτης τις απόψεις των (Ελλήνων) γηγενών μαθητών και μαθητριών των Γυμνασίων της πόλης των Σερρών.

Θεωρητικό Πλαίσιο

Ακολουθώντας τις Κανακίδου και Παπαγιάννη (1998), η εκπαιδευτική πολιτική που αποσκοπεί στη διαπολιτισμικότητα, κατάρτιζε εν συνόλω τους εκπαιδευόμενους, ούτως ώστε να κατανοήσουν το περιβάλλον, όπου ζουν, διευρύνοντας το συναισθηματικό και γνωστικό τους επίπεδο, ενισχύοντας την ανταλλαγή των αποκτημένων εμπειριών, προωθώντας την επικοινωνία τόσο ανάμεσα στους μαθητές όσο και με την κοινωνία εν γένει, αλλά και διδασκόμενοι τη γλώσσα και τον πολιτισμό αφενός της χώρας υποδοχής αλλά και των αντίστοιχων γλωσσών και πολιτισμών των χωρών προέλευσης. Στόχος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η αμοιβαία κατανόηση και αποδοχή της διαφορετικότητας μέσα από την αλληλεπίδραση, την επικοινωνία, τη συνεργασία, την ενσυναίσθηση και την αλληλεγγύη.

Εν τούτοις, προϋπόθεση της διαπολιτισμικής λειτουργίας της σχολικής μονάδας αποτελεί και ο τρόπος που η εκπαιδευτική κοινότητα υποδέχεται τους αλλοεθνείς μαθητές. Η θετική υποδοχή και το θετικό κλίμα, καθώς και οι ίδιες οι προσπάθειες που καταβάλουν οι αλλοεθνείς μαθητές για να προσαρμοστούν στην νέα κατάσταση της νέας τους πατρίδας, αποτελούν τη βάση για την ενίσχυση ενός οικοδομήματος εμπιστοσύνης, το οποίο θα θεμελιωθεί στις φιλικές σχέσεις μεταξύ των μαθητών (Καραγιαννίδου, 2010).

Η ανάπτυξη και η εδραίωση του κατάλληλου περιβάλλοντος εμπιστοσύνης μέσα από τη δημιουργία φιλικών σχέσεων ανάμεσα στους μαθητές, αποδεικνύεται μία ιδιαίτερα δύσκολη διαδικασία, η οποία πραγματώνεται μέσα από το πρίσμα της προσαρμογής. Οι αλλαγές, λοιπόν, που χρειάζεται να γίνουν τόσο από τους εκπαιδευτικούς όσο και από τους μαθητές αφορούν τον τρόπο σκέψης και τον τρόπο συμπεριφοράς τους.

Είναι αλήθεια πως μέχρι και σήμερα δεν έχει επιτευχθεί η εδραίωση ενός οργανωμένου, διαπολιτισμικού εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα (Νικολάου, 2000). Τα προβλήματα και οι ελλείψεις είναι πολλά, όπως, άλλωστε, ενδεικτικά, είναι οι χαμηλές ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών προσφυγικής ή/και μεταναστευτικής προέλευσης, οι ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή, η απουσία επιμορφωτικών δράσεων για τους εκπαιδευτικούς αλλά και οι εδραιωμένες αντιλήψεις των γηγενών, οι οποίες δεν αποδέχονται το διαφορετικό, δεν το σέβονται ή/και το φοβούνται.

Ως εκ τούτου, καθίσταται σαφής η ανάγκη που υπάρχει για την τροποποίηση της εκπαίδευσης στα ελληνικά σχολεία υπό το πρίσμα της διαπολιτισμικότητας (Σκούρτου, 2011). Επομένως, η πρακτική που θα πρέπει να υιοθετηθεί από την ελληνική εκπαιδευτική πολιτική, είναι εκείνη που εμπεριέχει την αλληλεπίδραση μαθητών και εκπαιδευτικών, την παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους τους μαθητές και την αποφυγή της αφομοίωσης.

Επιπροσθέτως, είναι μείζονος σημασία για να γίνει κατανοητό ότι η ανομοιογένεια των τάξεων στα ελληνικά σχολεία είναι ευκαιρία για εξέλιξη και πρόοδο και όχι αιτία στασιμότητας ή/και οπισθοδρόμησης (Γρηγοριάδου, 2018).

Πιο συγκεκριμένα, λοιπόν, στο πλαίσιο της αναζήτησης δημιουργίας ενός σχολικού περιβάλλοντος αμοιβαίας εμπιστοσύνης, σεβασμού και φιλίας μεταξύ των μαθητών διαφορετικής καταγωγής, το οποίο αποτελεί και το θέμα της έρευνας του παρόντος άρθρου, είναι απαραίτητο να διερευνηθεί η στάση των ντόπιων μαθητών έναντι των αλλοδαπών συμμαθητών τους.

Μεθοδολογία και Αποτελέσματα

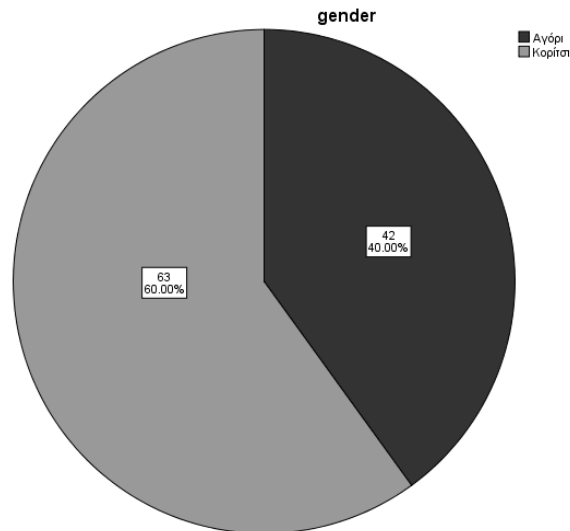
Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της συγγραφής του παρόντος άρθρου, προσανατολίστηκε, κυρίως, στα εξής κάτωθι ερευνητικά ερωτήματα, όπως είναι α) το μέγεθος της επιρροής της εθνικής προέλευσης στις σχέσεις μεταξύ των μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, β) ο τρόπος που οι Έλληνες μαθητές αντιμετωπίζουν και διαχειρίζονται τη συνύπαρξή τους με τους αλλοεθνείς συμμαθητές τους, γ) οι τρόποι που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί, προκειμένου να ενισχύσουν την ανάπτυξη της συναναστροφής ανάμεσα σε γηγενείς και αλλοεθνείς μαθητές και δ) ο ρόλος της οικογένειας των ντόπιων μαθητών στην ανάπτυξη ή μη σχέσεων με τους αλλοεθνείς συμμαθητές τους που είναι πρόσφυγες ή/και μετανάστες.

Σε ό,τι αφορά το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την πραγμάτωση της εν λόγω έρευνας, ήταν ένα αυτοσχέδιο, καλά δομημένο, προκατασκευασμένο ερωτηματολόγιο με 22 ερωτήσεις κλειστού τύπου, το οποίο σαν στόχο είχε τη διερεύνηση των λόγων διαμόρφωσης των στάσεων των μαθητών απέναντι στους πρόσφυγες ή/και μετανάστες συμμαθητές τους σχετικά με την οικογένεια, τους εκπαιδευτικούς και το σχολικό περιβάλλον. Η διατύπωση των 22 ερωτήσεων ήταν απόλυτα σαφής και ακολούθησε τους κανόνες της γραμματικής και του συντακτικού της ελληνικής γλώσσας, προκειμένου να είναι κατανοητές από όλους όσους συμμετείχαν στην έρευνα (Bryman, 2017: 282-298). Επιπλέον, βαθμολογήθηκαν με την 5βαθμη κλίμακα Likert. Ειδικότερα για τη βαθμολογία με την 5βαθμη κλίμακα Likert, επισημαίνεται ότι το «Καθόλου» αντιστοιχούσε στον βαθμό ένα (1), το «Λίγο» αντιστοιχούσε στον βαθμό δύο (2), το «Αρκετά» αντιστοιχούσε στον βαθμό τρία (3), το «Πολύ» αντιστοιχούσε στον βαθμό τέσσερα (4), ενώ το «Πάρα Πολύ» αντιστοιχούσε στον βαθμό πέντε (5).

Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από την έρευνα, αναλύθηκαν με το πρόγραμμα στατιστικής επεξεργασίας SPSS 24 και το επίπεδο σημαντικότητας ορίστηκε στο 5%, ούτως ώστε η αναλυτική περιγραφή των δεδομένων να πραγματοποιείται με την ύπαρξη στατιστικά σημαντικών στοιχείων (Χαλικιάς, Μανωλέσου & Λάλου, 2015).

Το δείγμα των γηγενών μαθητών που συμμετείχε στην έρευνα, επιλέχθηκε τυχαία από τα Γυμνάσια της πόλης των Σερρών, ενώ ως κριτήριο τέθηκε το όριο του 10% της φοίτησης αλλοεθνών μαθητών στα σχολεία αυτά. Συγκεκριμένα, συμμετείχαν 105 άτομα, εκ των οποίων τα 42 ήταν αγόρια και τα 63 ήταν κορίτσια με μέσο όρο ηλικίας τα 13,83±1,18 έτη.

Σχετικά με τη διαδικασία, τα ερωτηματολόγια δόθηκαν από την ερευνήτρια στους εκπαιδευτικούς και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί τα διένειμαν στους μαθητές τους προς συμπλήρωση και εν συνεχεία, τα επέστρεψαν συμπληρωμένα πίσω στην ερευνήτρια.

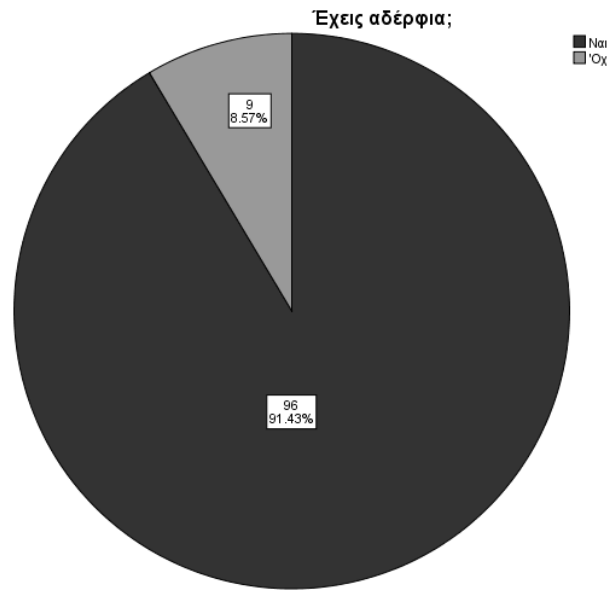
Σχήμα 1: Κατανομή του δείγματος σύμφωνα με το φύλο

Επιπλέον, σημαντικό για να αναφερθεί, είναι πως 46 συμμετέχοντες προέρχονταν από την Α΄ τάξη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 17 από τη Β΄ τάξη και 42 από τη Γ΄ τάξη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Πίνακας 1).

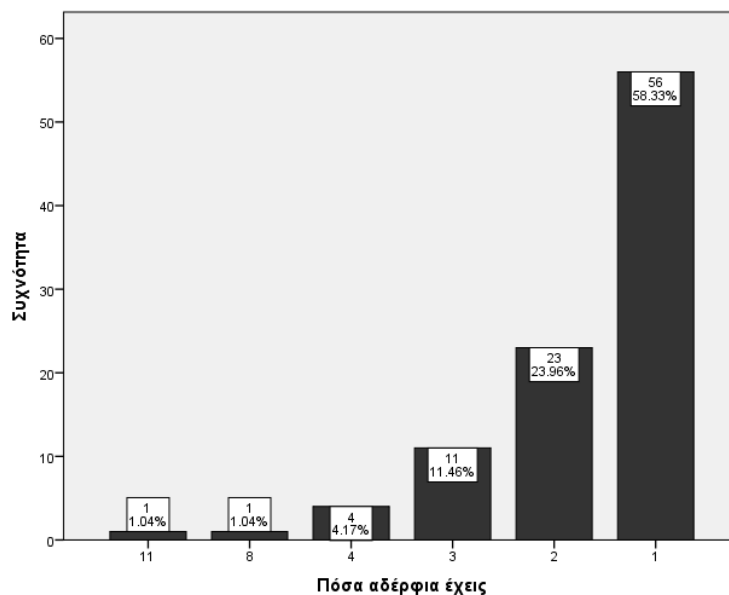
	Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Γ΄τάξη	42	40.0	40.0	40.0
Β΄τάξη	17	16.2	16.2	56.2
Α΄τάξη	46	43.8	43.8	100.0
Total	105	100.0	100.0	

Πίνακας 5: Κατανομή του δείγματος σύμφωνα με την τάξη φοίτησης

Ακόμα, 96 συμμετέχοντες δήλωσαν πως έχουν αδέρφια, με την πλειοψηφία (93,75%) των μαθητών να έχει από 1 έως 3, ενώ 9 συμμετέχοντες δήλωσαν πως δεν έχουν αδέρφια και μεγαλώνουν ως μοναχοπαίδια (Σχήμα 2).

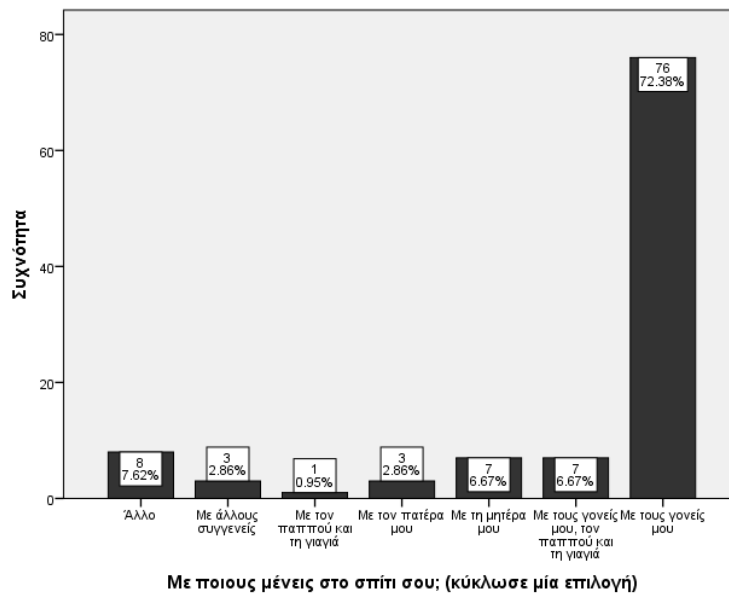

Σχήμα 2: Κατανομή του δείγματος σύμφωνα με το αν έχουν αδέρφια

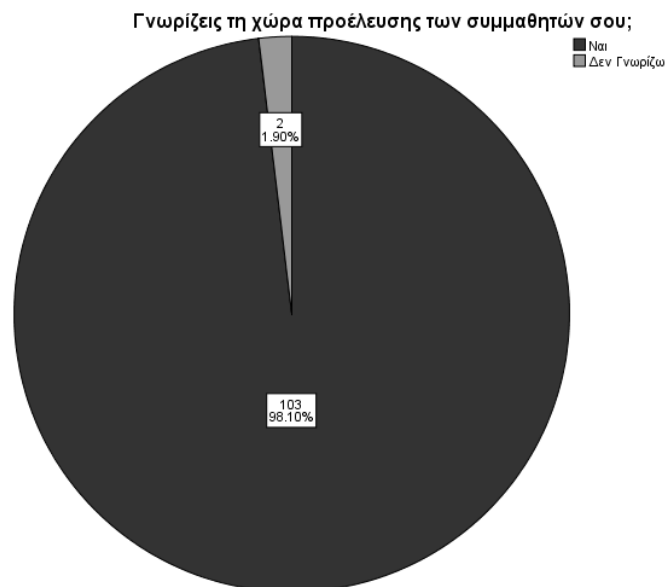
Σχήμα 3: Κατανομή του δείγματος σύμφωνα με τον αριθμό των αδερφών που διαθέτουν

Επιπροσθέτως, σε ό,τι αφορά την οικογενειακή κατάσταση των συμμετεχόντων μαθητών, οι 76 εξ αυτών ζουν μαζί με τους γονείς τους, οι 7 ζουν με τη γιαγιά και τον παππού τους, οι 10 παρουσιάζονται ως μέλη μονογονεϊκής οικογένειας και οι υπόλοιποι 11 προέρχονται από άλλες μορφές οικογένειας (Σχήμα 4).

Σχήμα 4: Κατανομή των συμμετεχόντων σύμφωνα με τη μορφή της οικογένειάς τους

Πέραν των άνωθεν δεδομένων, τα αποτελέσματα και η μετέπειτα επεξεργασία τους κατέδειξαν πως η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (103 άτομα) γνώριζε την καταγωγή των αλλοεθνών συμμαθητών τους (Σχήμα 5).

Σχήμα 5: Κατανομή του δείγματος σύμφωνα με τη γνώση τους για την χώρα προέλευσης των συμμαθητών τους

	Απαντήσεις	
	Συχνότητα	Ποσοστό
Αλβανία	85	40.7%
Ρωσία	63	30.1%
Γεωργία	21	10.0%
Βουλγαρία	18	8.6%

Τουρκία	2	1.0%
Συρία	10	4.8%
Άλλο	10	4.8%
Σύνολο	209	100.0%

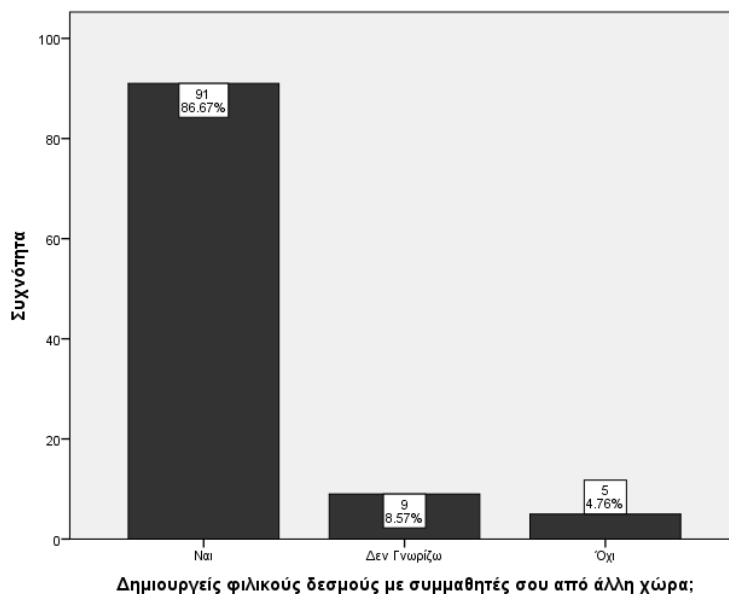
Πίνακας 2: Κατανομή των απαντήσεων του δείγματος σύμφωνα με την ερώτηση «Από ποια χώρα προέρχονται οι συμμαθητές σου;»

Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε και στο αίσθημα φόβου και ανασφάλειας που ενδεχομένως να αισθάνονται οι συμμετέχοντες γηγενείς μαθητές εξαιτίας της παρουσίας των αλλοεθνών συμμαθητών τους. Έτσι, λοιπόν, η συνολική μέση τιμή (στη σχετική ερώτηση) διαμορφώθηκε στο 1,56, καταδεικνύοντας το θετικό υπόβαθρο των συναισθημάτων των ερωτώμενων σχετικά με τους συμμαθητές τους και αποδεικνύοντας πως το επίπεδο τόσο της ξενοφοβίας όσο και ρατσισμού, αντιστοίχως, είναι ιδιαίτερα χαμηλά (Πίνακας 3).

	Συχνότητα	Ελάχιστη Τιμή	Μέγιστη Τιμή	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Αισθάνεσαι ανασφάλεια (φόβο) στο χώρο του σχολείου;	105	1	5	1.56	1.126

Πίνακας 3: Συνολική Μέση Τιμή και Τυπική Απόκλιση για την ερώτηση «Αισθάνεσαι ανασφάλεια (φόβο) στο χώρο του σχολείου;»

Στις ερωτήσεις για τη δημιουργία ή μη φιλιών με τους αλλοεθνείς συμμαθητές τους, οι 91 συμμετέχοντες απάντησαν θετικά, οι 5 συμμετέχοντες απάντησαν αρνητικά, ενώ οι υπόλοιποι 9 μαθητές δήλωσαν πως έχουν αμφιβολίες για τη δυνατότητα δημιουργίας φιλικών σχέσεων με αλλοεθνείς συμμαθητές (Σχήμα 6).

Σχήμα 6: Κατανομή ερωτηθέντων σύμφωνα με τη δημιουργία φιλιών με αλλοεθνείς συμμαθητές τους

Πλην τούτου, στο ίδιο πλαίσιο αναφοράς και δη στην πραγμάτωση κοινών δραστηριοτήτων, 48 συμμετέχοντες απάντησαν πως κάνουν παρέα με τους αλλοεθνείς συμμαθητές τους κατά τη διάρκεια των Σαββατοκύριακων, 28 δήλωσαν πως προσκαλούν συχνά στο σπίτι τους τους αλλοεθνείς φίλους τους και 72 είπαν πως συμμετέχουν όλοι μαζί ανεξάρτητα από την καταγωγή σε διάφορες κοινωνικές και φιλικές δραστηριότητες (Πίνακας 4).

	Απαντήσεις	
	Συχνότητα	Ποσοστό
Παίζουμε μαζί	55	27.1%
Βγαίνουμε μαζί το Σαββατοκύριακο	48	23.6%
Πάμε ο ένας στο σπίτι του άλλου	28	13.8%
Πάμε μαζί σε πάρτυ-γιορτές	22	10.8%
Κάνουμε μαζί σπορ	18	8.9%
Πάμε μαζί φροντιστήριο	13	6.4%
Άλλο	9	4.4%
Πάμε μαζί σε εκδηλώσεις και δραστηριότητες	7	3.4%
Πάμε μαζί διακοπές	2	1.0%
Κάνουμε ταξίδια με τις οικογένειές μας	1	0.5%
Σύνολο	203	100.0%

Πίνακας 4: Κατανομή των απαντήσεων του δείγματος σύμφωνα με την ερώτηση «Ποια από τις παραπάνω δραστηριότητες κάνετε συνήθως με τους αλλοεθνείς φίλους σας;»

Ένα ακόμα ενδιαφέρον στοιχείο που προέκυψε, αποτέλεσε η δήλωση του βαθμού ενίσχυσης των κοινωνικών συναναστροφών από τους εκπαιδευτικούς (Πίνακας 5). Το συμπέρασμα που προέκυψε, λοιπόν, ήταν πως οι εκπαιδευτικοί δεν λειτουργούν βοηθητικά και ενθαρρυντικά στην ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ των γηγενών μαθητών και των αλλοεθνών μαθητών (μ.τ.=2,88, τ.α.=1.02).

	Συχνότητα	Ελάχιστη Τιμή	Μέγιστη Τιμή	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Σε τι βαθμό νομίζετε ότι οι εκπαιδευτικοί του σχολείου ενισχύουν την ανάπτυξη κοινωνικών συναναστροφών;	105	1	5	2.88	1.016

Πίνακας 5: Συνολική Μέση Τιμή και Τυπική Απόκλιση στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό πιστεύετε πως οι εκπαιδευτικοί του σχολείου συμβάλλουν στην ενίσχυση της ανάπτυξης κοινωνικών συναναστροφών;»

Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας τα συμπεράσματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε με τους μαθητές που φοιτούν στα δευτεροβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα της πόλης των Σερρών, αποδεικνύεται η ύπαρξη ενός θετικού κλίματος ασφάλειας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης, που προέρχεται από τη σύμπραξη και την κοινή πορεία των γηγενών και των αλλοεθνών μαθητών.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα αποτελέσματα της έρευνας, η πλειοψηφία των γηγενών μαθητών έχει καλές σχέσεις και συναναστρέφεται με τους αλλοεθνείς συμμαθητές, πιστεύει στη δημιουργία φιλιών μεταξύ τους και σέβεται τη διαφορετικότητα. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί, λοιπόν, πως στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της πόλης των Σερρών υπάρχει ένα καλό κλίμα, ένα κλίμα ενότητας και δικαίου (δίκαιης συμπεριφοράς), το οποίο δημιουργεί υπερηφάνεια και ταύτιση στα μέλη της ομάδας, οδηγώντας αναπόδραστα σε ένα ευχάριστο και θετικό κλίμα αλληλεπιδράσεων. Πρόκειται, αναμφισβήτητα, για ένα ευχάριστο συμπέρασμα που έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τα πρόσφατα γεγονότα κατά της συμπερίληψης των μαθητών προσφύγων στα ελληνικά σχολεία στην περιοχή των Νέων Βρασών και της Ασπροβάλας του δήμου Βόλβης (Ζαβλιάρης, 2020), και για αυτόν τον λόγο κρίνεται ως καθόλα αναγκαία η πραγμάτωση νέας έρευνας σε μεγαλύτερη κλίμακα.

Βιβλιογραφία

Bryman, A. (2017). *Μέθοδοι κοινωνικής έρευνας* (επιμέλεια: Αθανάσιος Αϊδίνης· μετάφραση: Παναγιώτης Σακελλαρίου). Αθήνα: Gutenberg - Γιώργος & Κώστας Δαρδανός.

Hymes, D. (2005). Models of the interaction of language and social life: toward a descriptive theory. In Kiesling, S. F., & Paulston, C. B. (eds.), *Intercultural discourse and communication: The essential readings* (pp. 4-16). Malden: Blackwell.

Leu, D. J., Forzani, E., Rhoads, C., Maykel, C., Kennedy, C., & Timbrell, N. (2015). The new literacies of online research and comprehension: Rethinking the reading achievement gap. *Reading Research Quarterly*, 50(1), 37-59.

Γρηγοριάδου, Π. (2018). "Εμείς και οι άλλοι"- Διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ Ελλήνων μαθητών και μαθητών με μεταναστευτική προέλευση (Διπλωματική Εργασία). Πάτρα: Ε.Α.Π..

Δαμανάκης, Μ.(2003). *Η εκπαίδευση των Παλινοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών στην Ελλάδα. Διαπολιτισμική Προσέγγιση*. Αθήνα.

Κανακίδου, Ε. & Παπαγιάννη, Β. (1998). *Διαπολιτισμική Αγωγή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Καραγιαννίδου, Σ. (2010). *Η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Ελλάδα, Πρακτικές και Προβλήματα στο Χώρο του Σχολείου* (Διπλωματική Εργασία). ΑΤΕΙ Μεσολογγίου.

Κουλουμπά, Α. (2017). *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Πολυπολιτισμική Τάξη της Ελληνικής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Μελέτη Περίπτωσης: Διαπολιτισμικά Γυμνάσια Αττικής* (Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Πειραιά.

Μάρκου Γ. (1997). *Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*. Αθήνα: Ηλεκτρονικές τέχνες.

Νικολάου, Γ. (2000). *Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Σκούρτου, Ε. (2011). *Η διγλωσσία στο σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.

Χαλικιάς, Μ., Μανωλεσσου, Α. & Λάλου, Π. (2015). *Μεθοδολογία Έρευνας και Εισαγωγή στη Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS*. Αθήνα: Καλλίπος.

Ηλεκτρονικές Πηγές

Ζαβλιάρης, Λ. (2020, Φεβρουάριος 15). Μπλόκο στα προσφυγόπουλα σε σχολεία σε Νέα Βρασνά και Ασπροβάλα. Μακεδονία. Ανακτήθηκε την 10^η Φεβρουαρίου, 2020, από: <https://www.voria.gr/article/ti-tha-gini-telika-me-ta-prosfigopoula-sto-nipiagogio-vrasnon>.